

Datum

2024-12-23

Adress

205 80 Malmö

Diarienummer

ASN-2024-20741

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

**Remiss angående Remiss Försvarsdepartementet -
Kommuners och regioners grundläggande
beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)
STK-2024-1561**

Arbetsmarknads- och socialnämnden föreslås besluta att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig positiv till en ny lagstiftning som höjer ambitionsnivån och förtydligar ansvaret i svenskt beredskapsarbete.

Nämnden anser emellertid att flera sårbara målgrupper utelämnas i utredningen, bland annat barn och unga placerade av socialtjänsten och hushåll med försörjningsstöd. Utredningen saknar också ett barnrättsperspektiv.

Nämnden anser att utredningen i vissa avseenden överför ansvar från andra aktörer till kommunen.

Yttrande

Nämnden presenterar först de synpunkter på lagförslaget och den bakomliggande utredningen (SOU 2024:65) som gäller övergripande frågeställningar, därefter presenteras synpunkter som gäller specifika paragrafer i lagförslaget.

Yttrandet avser endast synpunkter på de delar som berör nämndens verksamhet.

Positivt med ny lagstiftning och höjd ambitionsnivå

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig positiv till införandet av en ny lag som förtydligar kommuners uppdrag och syftar till en likvärdig förmåga vid både fredstida kriser och vid höjd beredskap.

Den ekonomiska ersättning som ska utgå för ambitionshöjningen och för upprätthållandet av en hög beredskap anser nämnden är en förutsättning för att arbetet ska kunna genomföras.

Redan idag sker ett aktivt arbete i nämndens verksamheter med att minska sårbarheter i verksamheten och att stärka förmågan att bedriva verksamhet vid fredstida kriser och vid höjd beredskap. Bland annat genom det stadsövergripande arbetet med risk- och sårbarhetsanalys och det statsbidrag nämnden beviljats av Socialstyrelsen för att höja beredskapen inom socialtjänsten.

Förslaget till ny lagstiftning medför dock en avsevärd höjd ambitionsnivå.

Avsaknad av nämndens målgrupper enligt 6 kap. 1 och 1a §§ socialtjänstlagen

Arbetsmarknads- och socialnämnden saknar genomgående en hänvisning till särskilda boenden som bedrivs enligt 6 kap. 1 och 1a §§ socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) som omfattar kommunens boenden för bland annat barn samt kommunens skyddade boenden.

Personer placerade i dessa boendeformer utgör bland de mest sårbara i vårt samhälle. På kommunens hem för vård eller boende (HVB) kan exempelvis barn utan vårdnadshavare placeras och på skyddade boenden placeras främst våldsutsatta kvinnor och barn. Det framstår som oklart ifall ovanstående verksamheter är bortvalda eller bortglömda i utredningen och lagförslaget.

I vissa delar av lagförslaget hänvisas till särskilda boendeformer enligt 5 kap. 5 och 7 §§ SoL och i vissa delar hänvisas till kommunens ”sambällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa”. Att olika definitioner används gör att det är otydligt vilka delar av kommunens verksamheter som lagstiftningen är tänkt att omfatta.

Hänvisning till yttersta ansvaret enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen

Nämnden är kritisk till att det i utredningen inte förtydligas vad som avses när det genomgående hänvisas till det yttersta ansvaret enligt 2 kap. 1 § SoL.

Nämnden anser att det behöver förtydligas vad kommunen specifikt förväntas hantera utifrån 2 kap. 1 § SoL i förhållande till beredskap.

Vid kvalificerade fredstida kriser eller höjd beredskap krävs möjlighet att stödja grupper av människor.

Nämnden vill påtala att socialtjänstlagen inte är utformad för att ge stöd på gruppnivå utan är utformad för myndighetsbeslut på individnivå. Att hänvisa till socialtjänsten som ytterst ansvarig när det kommer till exempelvis utspisning anser nämnden därför bidrar till otydlighet.

I tidigare lagstiftning, exempelvis civilförsvarslagen (1960), har det funnits ett tydligt ansvar för ”förläggning och utspisning av nödställda”, någon sådan formulering finns inte kvar i lagstiftningen.

Nämnden efterfrågar en tydlig ansvarsfördelning i den nya lagstiftningen.

Särskilda föreskrifter socialtjänstlagen

Nämnden ser behov av förtydligande avseende prioriteringar för socialtjänsten under höjd beredskap.

Det finns också behov av att se över möjlighet till lättnader i SoL för att exempelvis enklare kunna hjälpa barn utan föregående ordinarie utrednings-förfarande. I krissituation behöver socialtjänsten också kunna hjälpa grupper av människor i behov av stöd, utan krav på individuella bedömningar.

Enligt 16 kap. 9§ SoL kan regeringen meddela särskilda föreskrifter för socialtjänsten om Sverige skulle befinna sig i krig. Samma möjlighet finns enligt nya socialtjänstlagen 31 kap. 4§ som träder i kraft 1 juli 2025.

Nämnden efterfrågar att prioriteringar och inriktning tas fram redan nu för att förtydliga vad som faller inom yttersta ansvaret. Detta för att ge kommunerna rätt planeringsförutsättningar och ekonomisk ersättning.

Ekonomi

Det är stora ambitionshöjningar i LKRB jämfört med nuvarande lagstiftning och det krävs full finansiering för att kommuner ska kunna uppfylla dessa krav.

Nämnden ställer sig positivt till att staten bibehåller ansvaret för kostnader för civilt försvar enligt de övergripande principerna men efterfrågar en tydlighet gällande finansieringen för all den förmågehöjning som lagen kräver, inklusive kostnader för att upprätthålla den över tid.

Eftersom socialtjänsten utgör samhällets yttersta skyddsnät riskerar många utmaningar som inte beskrivs specifikt i lagen att falla på den kommunala socialtjänsten. Det innebär att sådana uppgifter som inte uttryckligen beskrivs i lag inte heller kommer täckas av den statliga finansieringen.

Nämnden anser att det riskerar innebära en dold förskjutning av utgifter från staten till kommunerna och ett avsteg från de övergripande principerna för kostnadsfördelning.

Stöd till personer med ekonomiskt bistånd

Nämnden efterfrågar ett förtydligande avseende ansvar för hushåll med försörjningsstöd vid fredstida krissituation och höjd beredskap för att möjliggöra planering samt ekonomisk kompensation för kommunen.

Sveriges beredskap förutsätter att hushållen har en veckas hemberedskap. Hushåll som beviljats försörjningsstöd av socialnämnden har inte samma möjlighet till att ha hemberedskap.

Lagförslaget tar inte hänsyn till kommunens ansvar att sörja för dessa hushåll utifrån socialtjänstens roll som det yttersta skyddsnätet. Vid en krissituation kommer antalet

personer som tillhör socialtjänstens målgrupp sannolikt att öka då fler personer kan antas behöva stöd av socialtjänsten.

Barnrättsperspektiv

Arbetsmarknads- och socialnämnden konstaterar att barnrättsperspektivet är frånvarande i lagförslaget och utredningen. Exempelvis saknas en barnkonsekvensanalys av barn som i krissituation eller under höjd beredskap skiljs från vårdnadshavare.

Barn utan vårdnadshavare kräver en rad åtgärder för att säkra barnens trygghet och säkerhet.

Nämnden är kritisk till att lagen inte ställer krav på det eller på annat sätt tar barnrättsperspektivet i beaktande och därmed riskeras barns säkerhet.

Kommuners och regioners förmåga att upprätthålla måltidsverksamheter vid omfattande eller extrema bristsituationer

I utredningen beskrivs att kommuner och regioner ska ha förmågan att upprätthålla måltidsverksamheter för skolor, vissa särskilda boendeformer respektive sjukhus vid omfattande eller extrema bristsituationer i två veckor.

Nämnden är frågande till att kravet inte återfinns varken i författningsförslaget eller författningskommentarerna. Det är otydligt om det är ett faktiskt krav eller en ambitionsnivå.

Nämnden anser att det behöver förtydligas för att möjliggöra planering för en sådan beredskap.

Även gällande kommuners förmåga att upprätthålla måltidsverksamhet saknas hänvisning till 6 kap. 1 och 1a §§ SoL som omfattar kommunens boenden för bland annat barn samt kommunens skyddade boenden.

Statligt stöd till kommunen i händelse av kvalificerad fredstida krissituation eller höjd beredskap

Det är positivt att utredningen tydliggör det stora ansvar som faller på kommunen vid fredstida krissituation och höjd beredskap.

Nämnden vill även påminna om att den samhällsviktiga verksamhet som socialtjänsten ansvarar för inte endast ska upprätthållas utan kommer behöva utökas i krissituationer eller höjd beredskap.

När det tillkommer uppgifter på kommunen och specifikt socialtjänsten är det av största vikt att det finns en planering för att förstärka kommunen med resurser, även personella.

I utredningen hänvisas flera gånger till att civilpliktig personal eller personer med allmän tjänsteplikt borde kunna användas för att förstärka kommunens uppdrag exempelvis gällande utrymningar och inkvarteringar.

Nämnden vill understryka vikten av att den planeringen kommer på plats och att den sker i dialog med kommunerna för att säkerställa att det är rätt prioritering och personal med rätt kompetens.

Nämnden vill vidare påtala att det även finns statliga myndigheter vars uppdrag borde kunna ställas om under höjd beredskap för att stötta kommunerna.

Exempelvis föreslår utredningen att kommunernas särskilda samlingsplatser ska fungera som mottagningscenter för utländska medborgare som sökt skydd i Sverige under höjd beredskap.

I en situation av höjd beredskap borde delar av Migrationsverkets personal och lokaler kunna ställas om för att stötta kommunerna med särskilda samlingsplatser och inkvartering. På samma vis som kommunerna förväntas stötta Migrationsverket vid en hög andel asylsökande i fredstid.

Synpunkter gällande författningsförslaget

2 kap. 1 och 2 §§ LKRB – Grundläggande verksamhetsförmåga

Arbetsmarknads- och socialnämnden är positiv till att kommuner ska ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga.

Nämnden efterfrågar dock en större tydlighet i vilken grundläggande förmåga kommuner bör ha och för vilka scenarion kommuner ska ta höjd för i arbetet med att säkerställa en likvärdig förmåga nationellt.

Nämnden efterfrågar också en tydlighet av de ytterligare krav som kan komma att ställas på storstadskommuner samt kommuner utifrån geografiska läge.

3 kap. 2 § LKRB – Särskilda samlingsplatser

Nämnden delar utredningens uppfattning om att kommunen ska kunna tillhandahålla särskilda samlingsplatser dit personer kan komma för att få sina grundläggande behov av skydd och hjälp tillgodosedda. Dessa ska även utgöra mottagningsplats för utrymda eller flyende personer från andra kommuner eller från andra länder.

Nämnden menar att det är viktigt att lagförslaget inte bortser från Migrationsverkets ansvar för asylsökande så att inte denna målgrupp hänvisas till särskilda samlingsplatser.

Enligt den statliga utredningen *"En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68)"* ska Migrationsverket även kunna anvisa en kommun att ordna boende för asylsökande vid omfattande tillströmning.

Nämnden anser att det behöver inkluderas eller hänvisas till i LKRB för att ge kommunen rätt planeringsförutsättningar och korrekt ekonomisk ersättning.

Nämnden bedömer att en betydande del av de människor som söker sig till särskilda samlingsplatser kommer vara i behov av socialtjänstens insatser, främst avseende nödbistånd, men också myndighetsutövning för bland annat barn utan vårdnadshavare och behov av krisstöd.

Det krävs omfattande beredskapsplanering och insatser för att nämndens verksamheter ska kunna klara av att möta behoven och bemanna för att utföra socialtjänstens uppdrag på den mängd särskilda samlingsplatser som bedöms behövas i Malmö, 1 per 10 000 invånare.

3 kap. 3§ LKRB - Hjälp vid användning av skyddsrum eller andra skyddade utrymmen

Nämnden instämmer i att kommunen ska utarbeta planer och vidta förberedande åtgärder för att hjälpa vissa grupper att omedelbart komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme vid ett väpnat angrepp.

Återigen saknar nämnden hänvisning till särskilda boendeformer enligt 6 kap. 1 och 1a§§ SoL.

Nämnden ställer sig även kritisk till att kommunen även åläggs ansvar för att planera och vidta förberedelser för annan verksamhetsutövare. Detta går emot ansvarsprincipen som är bärande i arbetet med Sveriges beredskap.

Nämnden vill betona att en enskild utförare kan ha tillstånd att bedriva verksamhet i en kommun enligt exempelvis 7 kap. 1§ SoL av Inspektionen för vård och omsorg men klienterna placeras av andra kommuner. Det finns då ingen koppling till den kommun där verksamheten är geografiskt placerad.

Kommunen har heller inget ansvar för att föra register över skyddsrum i kommunen och har inte insyn i vilka skyddsrum som är lämpliga att hänvisa till utifrån exempelvis ett tillgänglighets-perspektiv. Z

Vidare är det fastighetsägarens ansvar att både underhålla och iordningsställa samt öppna upp skyddsrummen. Det är viktigt att ansvarsprincipen tillämpas för alla aktörer i svenskt beredskapsarbete inte bara för kommunernas verksamhet.

3 kap. 5 och 6§§ LKRB - Verkställighet av utrymningar och inkvarteringar

Nämnden anser att det i utredningen och författningsförslaget saknas flera viktiga perspektiv avseende inkvarteringar. Inte minst saknas barnperspektivet. Det bör ställas

krav på att kommunerna vidtar nödvändig planering för att säkerställa trygghet och säkerhet för barn utan vårdnadshavare vid inkvartering.

Vidare medför barn utan vårdnadshavare ett utredningsförfarande hos kommunen som även det behöver inkluderas i den ekonomiska ersättningen.

Nämnden efterfrågar också ett förtydligande avseende kommunens ansvar för utspisning samt ekonomiskt stöd vid inkvartering. *"Lag (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap"* ger ingen vägledning avseende utspisning och ekonomiskt stöd.

Nämnden vill understryka att försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen är ett individbaserat stöd som inte är tillämbart för större grupper.

Ordförande

Sedat Arif

Förvaltningsdirektör

Britt-Marie Pettersson

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden.]